

Kommunledningskontor

2013-04-09

Strategi & utveckling

Carina Wettemark

044-13 64 86, 0733-13 64 86

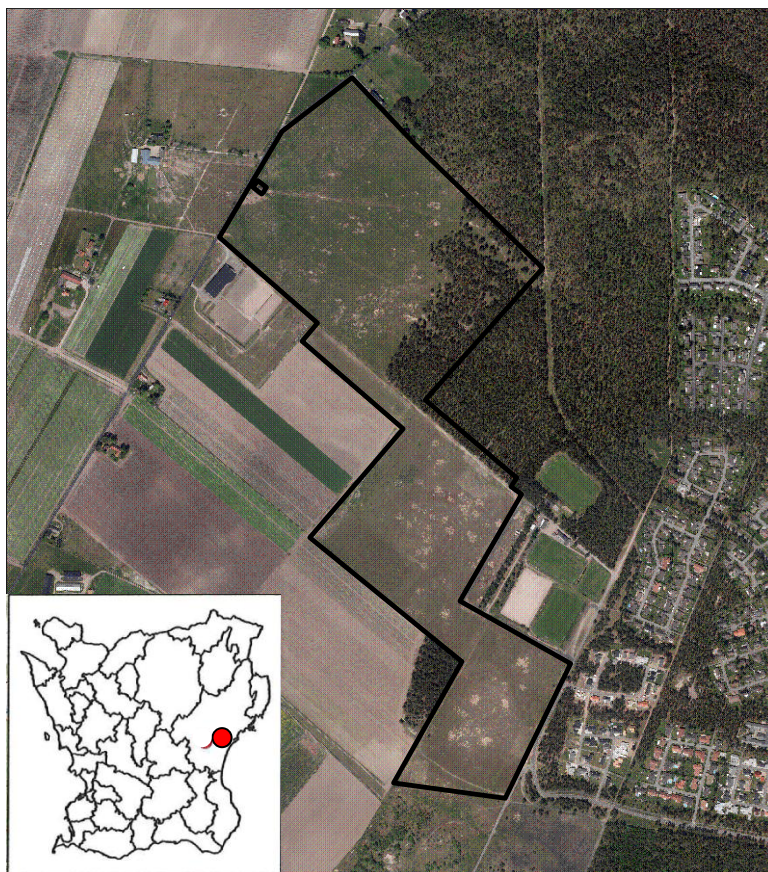
carina.wettemark@kristianstad.se

Bildande av naturreservatet Horna Sandar i Kristianstads kommun Dnr 2012/560

Kommunens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Kristianstads kommun det område som avgränsats på beslutskartan nedan som naturreservat. Syfte och föreskrifter med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken enligt nedan samt bifogad skötselplan ska gälla för reservatet.

Naturreservatets gränser ska märkas ut i fält.

Beslutskarta 1. Reservatet begränsas av mitten av svart linje på kartan.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Horna Sandar
Kommun	Kristianstad
Gränser	Området begränsas av mitten av svart linje på besluts-karta 1.
Fastigheter	Horna 3:12
Markägare	Kristianstads kommun
Läge	Reservatet ligger 3 km nordväst om Åhus kyrka.
Kartblad	Ekonomiska kartan: 03E0a
Koordinat centralpunkt	x: 454035 y: 6199827 (SWEREF99)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment och horstområde
Servitutsinnehavare och rågrannar	Se bilaga 1
Areal	51,6 ha
Förvaltare	Kristianstads kommun

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och utveckla natur- och kulturvärdena i öppna, örtrika och betade sandmarker, delvis tallbevuxna, och de växter och djur som är beroende av dessa naturtyper samt att främja det rörliga friluftslivet.

Syftet nås genom att:

- Restaurera och underhålla öppna sandhedar med inslag av blottad sand.
- Bevara och utveckla sandstäpp i partier där det är möjligt med hänsyn till sandens kalkhalt.
- Bevara och utveckla en gynnsam miljö för buksvampar på sandstäpp
- Gynna en örtrik flora med viktiga nektar- och pollenväxter.
- Bevara och utveckla en gynnsam miljö för dynglevande insekter.
- Restaurera och underhålla en gynnsam miljö för värmekrävande insekter knutna till solexponerade äldre tallar och tallved.
- Gynna de i området förekommande rödlistade arterna exempelvis stortapetserarbi, fältpiplärka, månhornsbagge och sandnejlika samt åtgärdsprogramsarter och Natura 2000 arter.
- Ta bort eventuellt förekommande främmande arter av träd och buskar

- Hålla området tillgängligt för allmänhetens friluftsliv samt ge god information om reservatets natur- och kulturvärden.
- Tillämpa ny kunskap om hotade och hänsynskrävande arter i den löpande skötseln.
- Genom en varierad skötsel med både betade och obetade områden gynna både dynglevande och nektar/pollen-samlade insekter

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Horna Sandar ligger på Kristianstadsslätten mellan Åhus och nedre Helgeån. Reservatet ligger på den södra delen av Rinkabyåsen, som består av isälvsavlagringar. Åsen här är utbildad som ett flackt sandområde som avsattes på en berggrund av kritkalk i slutskedet av senaste istiden för ca 14 800 år sedan. Sandavlagringarna avsattes på Baltiska issjöns botten och har omformats av vågorna när Rinkabyåsen steg upp ur vattnet. Därefter har vindarna och flygsandens rörelser under vissa tider präglat områdena. Sandområdena har ett växlande kalkinnehåll på grund av den underliggande kalkberggrunden. Området har tillsammans med omgivande marker stor betydelse för tolkningen av geologiska processer efter inlandsisens avsmältning.

Markanvändning och kulturhistoriska bevarandevärden

Dessa trakter blev tidigt bebodda och många förhistoriska bosättningar finns registrerade, de äldsta från stenåldern. I södra respektive norra delen av reservatet finns fornlämningsregistrerade boplatksområden där bland annat flintavslag har hittats. Skogen försvann tidigt från dessa trakter som redan vid 1700-talets början dominerades av öppna sandfält. På de magra sandjordarna utvecklades ett trädesbruk med vandrande åkrar som inte gödslades utan som brukades ett par år för att sedan lämnas i träda som betesmark i 15-20 år eller mer innan de åter odlades upp med framförallt råg och bovete. Linné beskriver detta i sin skånska resa och hur sandfälten i dessa trakter doftade ljuvligt av en växt som han inte tidigare sett, nämligen sandnejlikan. Den senaste trädesodlingen (med råg) skedde i de norra delarna för snart 30 år sedan.

Fram till mitten av 1800-talet levde också stortrappen kvar här på en av sina sista lokaler i landet. Tallskogen (Horna fure) i och invid reservatet planterades som skyddsskog för att förhindra sandflykt i huvudsak under första halvan av 1900-talet på marker som då också utgjordes av öppna sandhedar.

Reservatet har som helhet stor betydelse för att levandegöra kulturlandskapets historia i denna del av Kristianstadsslätten med sandiga betesmarker och ett extensivt åkerbruk med trädor.

Biologiska bevarandevärden

Den norra delen av området utgörs av en sandig naturbetesmark som betas med hästar och nöt. Detta är en klassik lokal för dynglevande skalbaggar och tillhör de mest artrika i Skåne med bland annat de hotade arterna ribbdyngbagge och hårdyngbagge. Den sydöstra delen av hagen tillhör även de mest värdefulla buksvamplokaler i länet med rariteter som stor diskroksvamp, stäppjordstjärna och grå stjälskröksvamp. I dessa delar finns även mindre partier sandstäpp med sandnejlika, tofsäxing och sandtimotej som antyder en högre kalkhalt i sanden.

De mellersta och södra delarna utgörs av öppna sandhedar med en stor rikedom på hedblomster, sandvita, monke, fibblor och andra örter, som kan blomma under hela sommarhalvåret eftersom området inte betas. Insektslivet är mycket rikt med blomlevande dagfjärilar, bin och skalbaggar varav många rödlistade arter, exempelvis rapssandbi, stortapetserarbi och mindre blåvinge. Tallskogsbrynet i norra kanten av dessa delar är en intressant miljö med ett särskilt gynnsamt lokalklimat och blottad sand utmed markvägen invid brynet och här trivs hotade arter som platt frölöpare och monkesolbi. De biologiska värdena är mycket höga i reservatet som helhet med 58 kända rödlistade arter, varav flera ingår i nationella åtgärdsprogram för hotade arter.

Friluftsliv och tillgänglighet

Området är ett välbesökt närströvsområde och lätt tillgängligt för det rörliga friluftslivet. Och blir en stor rekreationsresurs för bostadsområdena väster om reservatet.

Skälen för beslutet

Naturreseptatet har höga värden för naturvård och friluftsliv och potential att utveckla ännu högre värden i framtiden. Naturreseptatet har angivits som skyddsvärt med hänsyn till naturvärden och friluftsliv på internationell, nationell och kommunal nivå enligt följande:

- **Biosfärområde:** Området ingår i Kristianstads Vattenrike som har utsetts till Biosfärområde av Unesco, ett modellområde för hållbar utveckling.
- **Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden ska avsättas:** I området förekommer fältpiplärka *Anthus campestris* (A255) och trädläarka *Lullula arborea* (A246).

- **Åtgärdsprogram för hotade arter:** Arter från ett flertal nationella åtgärdsprogram förekommer i området såsom storfibblebi, stäppbandbi, monkesolbi, svartfläckig blåvinge och ribbdynbagge.
- **Sandstäppsforekomst:** Inom naturreservatet finns mindre partier sandstäpp och möjlighet att utöka dessa. Sverige har ett särskilt internationellt ansvar för att skydda och vårda denna naturtyp som det totalt endast finns ca 50 hektar av i landet.
- **Rödlistade arter:** Det finns minst 58 rödlistade arter i området. Fördelningen är 13 starkt hotade, 14 sårbara och 31 nära hotade arter.
- **Kommunala naturvårdsfonden:** Området är upptaget i den kommunala naturvårdsfonden med syfte att gynna höga naturvärden och rekreation
- **Översiktsplanen:** I översiktsplanen lyfts de sandiga markerna väster om Åhus fram som viktiga områden för rekreation och natur.

Ett permanent skydd av Horna Sandar som naturreservat bidrar till att uppfylla miljömålen ett rikt odlingslandskap, ett rikt växt- och djurliv och god bebyggd miljö.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter samt gynna friluftslivet bör Horna Sandar avsättas som naturreservat.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att:**

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden som att gräva, borra, schakta eller fylla ut,
2. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, sätta ut tryckimpregnerade stängselstolpar, stödutfodra eller tillföra växtnäringsämnen, eller jordförbättringsmedel,
3. anordna upplag annat än tillfälligt för områdets skötselbehov,
4. uppföra byggnad, mast, luftledning eller annan anläggning,
5. plöja eller omföra naturmark till kultiverad åker eller betesmark (som strider mot reservatets syfte)

6. plantera eller så gräs, buskar eller träd som motverkar syftet med reservatet,
7. avverka träd och buskar, gallra, röja, ta bort dött träd och vindfällor,
8. utlägga strö eller dylikt, stödutfodra annat än två veckor i samband med att djuren släpps ut och tas in på våren respektive hösten, på angiven plats efter överenskommelse med reservatsförvaltaren
9. låta betesdjur som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta, eller att avmaska betesdjur, eller släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning, Undantag; gäller ej vid behandling av parasitangrepp som konstaterats under pågående betessäsong om kortidsverkande medel används.
10. utsätta bikupor,
11. bedriva jakt annat än för att begränsa viltstammar som riskerar att bli en påtaglig olägenhet för skyddsvärda växt- eller djurpopulationer,

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av och upplysning om naturreservatet,
2. röjning, gallring, avverkning av träd,
3. skötsel, restaurering och nyskapande av inom området förekommande naturtyper, även innefattandes ex. grävning och annan markstörning,
4. sådd eller inplantering av hotade arter eller deras värdväxter, eller av förvaltaren beslutade arter
5. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet,
6. undersökningar och miljöövervakning av djur- och växtlivet samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas samt ordningen i övrigt inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. skada fast naturföremål eller ytbildning,

2. elda,
3. rida på anlagda gång och cykelvägar
4. ställa upp eller övernatta i husbil, husvagn, tält eller motsvarande,
5. gräva upp växter, svampar, mossor eller lavar,
6. avsiktligt störa djurlivet,
7. medföra hund som ej hålls i koppel under perioden 1 mars – 20 augusti,
8. anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch, snitsel eller därmed jämförlig anordning utan tillstånd av förvaltaren,
9. samla in ryggradslösa djur t. ex. skalbaggar eller mollusker,
10. utan föregående samråd med reservatsförvaltaren bedriva övnings- eller tävlingsverksamhet

Undantag från föreskrifter

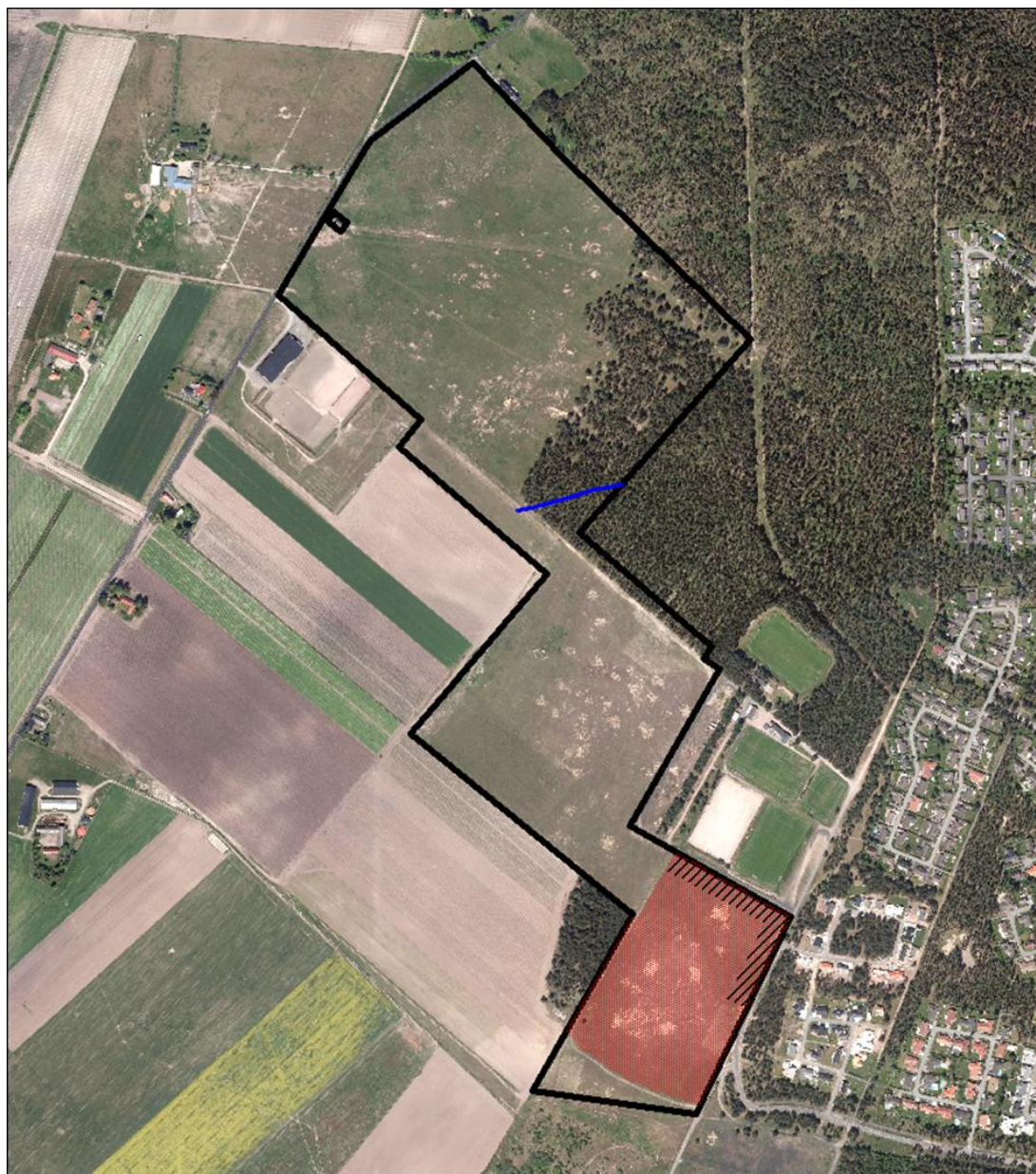
Föreskrifterna under A och C utgör ej hinder för;

- de åtgärder som framgår av reservatets syfte och föreskrifterna under B som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som utförs av eller på uppdrag av förvaltaren
- uppsättning av informationsskyltar samt gränsmärken,
- normalt underhåll av befintlig väg och parkeringsplats,
- att delar av reservatet (se beslutskarta 2) tillfälligt får används som marknadsplats, cirkusplats eller parkering, efter samråd med reservatsförvaltaren (påkörning av material och markarbeten får ej ske),
- snö, i huvudsak från villakvarter, får tippas på anvisad plats (se beslutskarta 2) som reservalternativ vid de tillfällen då ordinarie området vid parkupplaget är fullt.
- drift och underhåll av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar och anläggningar tillhörande kommunen, el-, energi- och teledistributör. Inför utförande av arbete ska samråd ske med kommunen. Vid akut underhållsåtgärd ska samråd ske snarast efter att arbetet inletts.

Vid jakt enligt A 11, gäller undantag från föreskrifterna C 6, 7 och 8.

Föreskrifterna gäller ej tjänstemän från kommunen i samband med tillsyns- och förvaltningsuppdrag.

Kristianstads kommun får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Beslutskarta 2. **Rött raster** anger område som tillfälligt får användas som marknadsplats och cirkusplats efter samråd med reservatsförvaltaren. **Svart-streckat område** får tillfälligt användas för parkering och för som reservplats för snötippning.

Upplysningar

Kommunen vill upplysa om att föreskrifterna under C gäller oberoende av om beslutet överklagas samt att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området, exempelvis:

- Fridlysningsbestämmelser. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- 2 kap, lag (1988:950) om kulturminnen m m med bestämmelser om skydd för fasta fornlämningar,
- terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng,
- 15 kap 31 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning,
- Lokala och kommunala ordningsföreskrifter.

Ärendets handläggning

Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike har under flera års tid arbetat med att inventera och dokumentera de höga natur- och kulturvärdena för de sandiga markerna väster om Åhus. Under detta arbete har bland annat Horna Sandar uppmärksamrats som en mycket viktig värdekärna och området har även tagits upp i den kommunala naturvårdsfonden med syfte att gynna naturvärden och rekreation.

Kristianstads kommun genom Biosfärkontoret har beviljats statliga LONA medel av länsstyrelsen i Skåne län för att ta fram färdigt beslutsunderlag, med tillhörande skötselplan, för bildande av naturreservat för Horna Sandar.

Bilagor

1. Skötselplan
2. Nyttjanderätter och gemensamhetsanläggningar
3. Remissvar med kommentarer

Martin Risberg

Tf Avdchef Strategi och utveckling

Carina Wettemark

Projektledare/Ekolog
Kristianstads Vattenrike